

“ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Eltos nuotr.

► Vilnijos krašte veikiantis Valdemaras Tomaševskis kartu su imperinių Lenkijos sluoksnių strategais sapnuote sapnavo, kada jų žodžiai pasieks Lenkijos prezidento ir premjero liežuvį

ŽALGIRIS

Nr. 136

Arvydas JUOZAITIS
Rašytojas, filosofas

Nėra Lietuvos?

Prieš savaitę susitiko Lietuvos ir Lenkijos rašytojai. Ne visi, bet viršūnėlės, susitelkusios po tarptautine PEN centro vėliava. Pasižiūrėjo vieni kitiems į akis ir išsižiojo iš nuostabos: dvidešimt metų nesimatę. Ir toks keistas, kosminis jausmas apėmė: tuščiai praskriejo gyvenimo šmotas. Visą pasaulį visi aplakstė, egzotikų prisiuostė, o kad būtų artimiausią kaimyną pažinę? Taigi paskutinėje vietoje - artimiausias kaimynas. Todėl kai tautinė lenkų mažuma Lietuvoje įsiritrūkšmavo, Lenkijos rašytojai tik pagūžčiojo ir nieko nepasakė. Nepažįsta. Ir tik palinkčiojo galva, kai politikai saturnalijas ėmė kelti.

Lenkijoje per pastarąjį laisvės dvidešimtmetį išversta gausybė serbų, čekų, bulgarų, chorvatų ir net albanų literatūros. Įdomu vertėjams ir skaitytojams? Įdomu, sako leidyklos. Laimė, kad ne visi lenkų skaitytojai puolė į Anglijos ir Vokietijos literatūros vandenį, priduria. Į artimesnius, brangesnius aruodus pažvelgė leidy-

klos ir ėmė ten graibyti. Rado daug rimtos raštijos.

Tik štai bėda: per tuos pačius du dešimtmečius iš Lietuvos, lietuvių aruodų nieko neišgriebė. Visai nieko. Jokių naujovių. Apsižiūrėjo PEN rašytojai ir pasibaisėjo: net lietuvių poezijos aukso fondo nėra, nė vienos rinktinės neišleista. Nes nesudaryta. Neįdomu. Kas nustato, kad neįdomu? Leidėjai nustato, o vertėjai pritaria. Pagaliau, pasiteisina lenkai, tokia jau visuotinė nuostata. Kokia? Nėra Lietuvos, ir baigta.

Kodėl? Juk mes ne prasčiau už albanus skrebenome plunksnomis ir klaviatūras daužėme, pasaulio lūžius aprašinėjome. Atsakymas peršasi keistas, labai neliteratūrinis: Lenkijai Lietuva nėra „anapus sienos“. Lietuva nėra užsienis, ji - „užmiršta sava provincija“. Sava teritorija, kuri niekur nepabėgs. O ir kas ten? Visi lenkai.

Amžiams įklimpę?

Lietuva šimtmečius buvo Lenkijos politinis ir karinis poligonas. Asimetrija, atsiradusi 1413 metais, kai Vytautas nutarė sulenkinti 47 savo didikų šeimų, buvo lemtinga. Lietuviškai kalbanti Lietuva, vos keleri metai po Žalgirio, patyrė milžinišką pralaimėjimą. Šio žingsnio geopolitines pasekmes gavome amžiams. Kodėl tai nutiko - ne šių svarstymų reikalas. Svarbiausia, kad pasekmes patyrė jau pats Vytautas: 1430 metais jis paliko Lietuvą ne tik nebelietuvišką, bet ir amžiams praradusią karalystės viltį. Toliau - pasekmių pasekmės. Itin skaudžios jos buvo XIX amžiuje, kai

vos gyvi lietuviai ėmėsi blaivybės ir knygnešystės. Tuokart keisčiausiu būdu padėjo pralaimėjimas. Nes jeigu Lenkija-Lietuva būtų laimėjusi 1863 metų sukilimą, XX amžiuje mes jau nebekalbėtume lietuviškai. Pralaimėjimas ir baisūs Rusijos valdymo metai tautai atgimti buvo paradoksaliai palankūs - sutelkė mus. Antraip Lietuvą per kokius keliasdešimt metų lenkišką būtų padarę NET savi karo vadai - Sierakauskas su Kalinausku. Baisoka išvada? Tačiau padaryti ją būtina.

Lenkų kalba buvo tapusi ne tik gyvenimo, bet ir mirties reikalas. Visi katalikiški kapai iki pat Žemaitijos lenkiškai suženklinti. O pats Vincas Kudirka? Tik apsisprendęs nekalbėti lenkiškai tapo tuo, kuo tapo. O tautos genijus M.K.Čiurlionis? Šis net iki mirties 1911 metais šeimoje kalbėjęs ir visus be išimties laiškus rašęs tik lenkiškai. Kitaip tariant, Juzefas Pilsudskis buvo teisus: kiekvienas lenkas Lietuvoje - tai lietuvis. Kilme lietuvis, o kalba... Kalba jis taip, kaip liepia lenkų dievas.

Lietuvių Lenkija dar nesupras

Nūdienis Lenkijos politinio elito elgesys Lietuvos adresu - ilgai ruoštos politikos vaisius. Vilnijos krašte veikiantis Valdemaras Tomaševskis kartu su imperinių Lenkijos sluoksnių strategais sapnuote sapnavo, kada jų žodžiai pasieks Lenkijos prezidento ir premjero liežuvį. Pasiekė. Pagaliau tie žodžiai net L.Valenos poelgį papuošė (šis atsisakė valstybinio Lietuvos apdovanojimo). Pakako dviejų dešimtmečių, kad atgimtų 400 me-

tų politika: Lenkija turi elgtis su Lietuva kaip su sava provincija. Vadinasi, žinojo strategai, kur kasti. O kaip nežinosi, kai tokia turtinga asimiliacijos istorija, kuri įrašyta net antkapiniuose paminkluose visoje Lietuvoje. Gilūs instinktai, daug stipresni už komunizmo laikų demonizmą, žinomą šūkiu „Draugystė-Pszyjajazn“. Šūkis tiko tik pušei TSRS imperijos amžiaus, kai lietuvių-lenkų sieną Rusija saugojo. Sienai griuvus, aišku, kas turėjo prasidėti. Jėgą bemat pademonstravo tie, kas šimtus metų Lietuvoje kaip namuose jautėsi. Jie, beje, šiandien daugiau nei 10 kartų didesni už mus. O kad strategija ėmė veikti ne tiesiai iš Varšuvos, tik taktikos klausimas. Reikėjo, kad „savi kresai“ sulenkintame Vilnijos krašte pasiūbuotų. Technika.

Nei Jogaila, nei Pilsudskis

Lygiai dviejų dešimtųjų laisvės metų reikėjo, kad dabartinė Lenkija visai pamirštų laisvos Lietuvos gyvybės sąlygas. Nei skaitytojai, nei rašytojai nepriartėjo prie tikros Lietuvos. Tačiau tuštumos nebūna, o tai reiškia: lenkai grįžo į šimtmečių mitą, kurį kūrė Jogaila, o baigė kurti Pilsudskis. Žiaurus mitas, nes jis prievartavo tikrovę iki pašaknių, lenkų kalbą su motinos pienu liejo į sielas.

Pagrindinis prietaras nūdienio lenko širdyje toks: lietuvis - tai keistas lenkas. Lietuvos lenkas. Arba toks lietuvis, kuris yra didis lenkas: kaip antai Jogaila, Mickevičius, Pilsudskis. Visi gimę Lietuvoje, Lietuvą tėvyne vadinę. Tik tarę: Litwo.

Dabar atgaivintas „lenkiškų pavardžių“ rašymo vajuos nėra nieko naujo: tai jau buvo. Visų mūsų pavardės buvo rašomos lenkiškai, nes kitaip „nesirašė“. Nueikime kad ir į kapus ir pasitikrinkime, kaip prosenelis buvo „teisingai“ užrašytas.

Tad ar reikia aiškiau: tie, kas priitaria Lietuvos piliečių „užrašymui lenkiškai“, pasisako prieš Lietuvos valstybę. Nes Lietuvos valstybė - tai pirmiausiai erdvė, kur lietuviškai pasaulis skamba. Kurį mes su krauju nuo Lenkijos atplėšėme. Kad iki galo nenurytų mūsų ir nesuvirškintų.

Ar gali tai suprasti lenkai? Lenkijos lenkai? Dabar - ne. Rašytojai, šviesiausios žmonės pasakė: ne.

Gali suprasti tik Lietuvos piliečiai lenkai, Vilnijos lenkai, kurių lenkiškumą suformavo Pilsudskis. Galėjo ir gali. Tačiau Lenkijai tai darosi nebenaudinga. Nes labai lengva su „Lietuvos Vyčio“ vėliava, kaip Lenkijos heraldika, joti namuose. Prietariai atgaivinti, rinkėjas eina ir balsuoja už vaikystės mitus. Be to, ir Europai rodo „strateginę partnerystę“.

Aną dieną palankiausias Lietuvai vyras, mano bičiulis, gimęs Vilniuje ir užaugęs Varšuvoje, vos neperplėšė manęs pusiau. Kai pareiškiau jam, kad Lietuva yra Lietuva, jis sutiko: „Taip, žinoma“. Bet kai pasakiau, kad Lietuvoje, kol ji Lietuva, negali būti aikštėje ar skvere paminklo nei Pilsudskiiui, nei Jogailai, bičiulis išpūtė akis, išsižiojo ir suriko: „Kas čia per naujiena?!“

Tai bent naujiena, kurią Lenkija nežinia kada išgirs.

2011 m. spalio 25 d.

Ar veikia Lietuvos Konstitucija?

Šią diskusiją apie Lietuvos Konstituciją paskatino tai, kad tik vienas iš dešimties žino, kad 1992-ųjų spalio 25-oji - Lietuvos Respublikos Konstitucijos diena. Sovietmečiu visi kaip šventę įvardydavome gruodžio 5-ąją. Galima į tai žiūrėti su humoru, bet būtų juokinga, jei nebūtų graudu. Kyla klausimas: jei švenčiame Nepriklausomybės dieną, tai galbūt ta Konstitucijos diena bet kurioje valstybėje taip pat turėtų būti šventė? Sovietmečiu buvo deklaruojama daug dalykų, kurie realiai neegzistavo, bet sovietmečiu šventėme Konstitucijos dieną. Ar nuo to ir neprasideda visos mūsų teisinės nelaimės, kad mes nesistengiame prisiminti ir paminti teisinės sistemos ištakų, pagrindo, neįsigiliname į juos.

ŽALGIRO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskusijoje dalyvauja pirmojo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas Juozas ŽILYS, Lietuvos Respublikos Seimo narys Egidijus VAREIKIS, politologas Raimundas LOPATA ir Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Rolandas PAULAUŠKAS. Diskusiją veda Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Pradėkime diskusiją nuo pačios seniausios mūsų Lietuvos Respublikos atmintinų dienų sąrašo atsiradusios 1791-ųjų gegužės 3-iosios. Ar iš tiesų mums ši data tokia svarbi? Juk toje Konstitucijoje net nėra Lietuvos vardo. Joje faktiškai buvo įteisinta visiška Lietuvos okupacija.

J.ŽILYS: Man 1791-ųjų gegužės 3-iosios Konstitucija - tai savotiška istorinė reminiscencija, kuri šiulaininiame politiniame lauke, turėtume pastebėti, geopolitiniame lauke bent kiek tikroviškesnės reikšmės neturi. Nesakyčiau, kad ji fiksavo Lietuvos okupaciją. Tai jau kategorijų klausimas. Bet apibendrinant galima sakyti, kad gegužės 3-iosios Konstitucija išreiškė Lietuvos, kaip valstybės, absorbuojamą Lenkijos Karalystėje. O 1791 m. spalio 20-osios akto susitarimas*, kiek istorinius reiškinius tyrinėjau, tik išreiškė tam tikrą pavojų amortizavimo aktą, kai buvo bandoma fiksuoti Iždo ir Karo komisijos personalinę sudėtį, atstovavimą tik tose dvejose komisijose. Tame pačiame atstovavimo akte toliau išliko, kad bendra tėvynė yra Lenkija. Tad manau, kad ši data minėtina istoriniame politiniame kontekste, o tą kontekstą naikino Vasario 16-osios Aktas, 1922-ųjų metų Konstitucijos preambulė, 1938 metų Konstitucija ir galų gale tos valstybės sąsajas - 1992 metų Konstitucija. Juk gegužės 3-iosios Konstitucijoje nieko nėra apie fundamentalią Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) paveldą - Lietuvos statutus, kuriuose buvo fiksuota ne tik civilistika, kiti santykiai, valstybės organizavimo pagrindai, bet ir kunigaikštystės konstitucionalizmo pagrindai. Tad tokia kontekste aš ir žvelgiu kaip į istorinę atogrąžą, vertinant Lietuvos valstybę, kuri išliko XIX a. ir

ypač XX a. kaip romantinė vizija ir lietuvių tautos buvo realizuota Vasario 16-osios Akte. Be jokių, beje, pretenzijų į geografines sritis ir etnografinėse ribose.

G.JAKAVONIS: Buvo išvardytos 1922-ųjų ir 1938-ųjų konstitucijos, jau neminint Vasario 16-osios Akto. Kodėl reikėjo gegužės 3-iają paskelbti atmintina diena?

E.VAREIKIS: Yra tam tikros konstitucijos, kurios, kaip ponas Žilys sakė, turi tautinę vertę, yra tokios, kurios naudojamos ir dabar. Šiuo metu gegužės 3-iosios Konstitucija negalioja (jeigu ji galiojotų, manau, Lietuvai būtų labai gerai, mes turėtume lygias teises, palyginti su dešimtmart didesne Lenkija) dėl įvairių priežasčių - dėl savo senumo, realių neatitikimų ir t.t. Bet mes turime minėti tam tikras savo istorijos datas, kurios mums atrodo reikšmingos. Tos datos minimos įvairiai, vienos - kaip džiaugsmo šventės, pavyzdžiui, Žalgirio mūšis, deja, birželio 14-oji, birželio 15-oji arba rugpjūčio 23-oji yra liūdno datos. Ar reikia šios dienos minimų datų sąrašą? Manau, kad reikia. Ne dėl to, kas toje Konstitucijoje rašoma, bet dėl mūsų požiūrio į savo valstybės istoriją. Šiandien lietuviams jų istorija yra keblus klausimas. Kiek žinau, daugeliui lietuvių, gal devyniems iš dešimties, Lietuvos istorija pasibaigia tuomet, kai Vytautas nukrenta nuo žirgo ir miršta. Jei gatvėje paklaustumėte, kas Lietuvą valdė po Vytauto mirties, jums atsakytų turbūt tik vienas iš dešimties ar dvidešimties. Lietuvis šašonėje tai, kas buvo nuo Mindaugo iki Vytauto, yra istorija. Vėliau Vytautas miršta, viskas dingsta ir tik XIX a. pabaigoje vėl atsiranda lietuviai, atsiranda

V.Kudirka, Maironis ir jie iš naujo viską pradeda. Man, ne kaip istorikui, o kaip politikui (politikams nereikia istorinės tiesos, kiek kas kur paminėta, politikai istoriją interpretuoja), kyla klausimas, kada egzistavo Lietuvos valstybė, kada ji pasibaigė, kada jos nebuvo. Jūs greičiausiai atsakysite, kad Lietuvos nebeliko pasirašius Liublino sutartį. Man atrodo, kad Lietuva pasibaigė 1795 metais, kai įvyko trečiasis padalijimas. Ir nuo viso šito priklauso, kaip mes žiūrime į teisės dalykus. Sutinku, kad toje Konstitucijoje nebuvo minimi Lietuvos statutai. Dabar irgi neminimi.

R.PAULAUŠKAS: Minimi. Preambulėje.

E.VAREIKIS: Man atrodo, kad abiejų tautų priešai, kuri, kaip jūs sakote, nereikšminga, yra labai reikšminga. Ten išaiškinta, kad ši Konstitucija nebuvo ir Lenkijos Konstitucija. Tai jungtinės valstybės Konstitucija. Mūsų visuomenė pasiskirsčiusi į dvi grupes. Vieni - kankiniai, kurie sako, kad Lenkijos Konstitucija buvo mus pavergusi, tuo tarpu kiti sako, kad tai dviejų tautų Konstitucija, ją reikia priimti kaip dviejų tautų ir kovoti už savo lygiateisiškumą.

► Pagrindinė politinė jėga, kuri formavo būsimą Lietuvos valstybės viziją, buvo lietuvių tauta

Juozas ŽILYS

Pirmojo Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininkas

Galbūt atsirastų trečia grupė, kuri saktų, kad čia yra Lietuvos Konstitucija *de facto*, Lenkija tik tarp kitko. Bet mes, būdami kuklūs...

J.ŽILYS: Joje rašoma apie bendrą tėvynę Lenkiją.

E.VAREIKIS: Bendrą tėvynę Lenkiją, bet ne ta prasme, kaip mes suprantame Lenkiją šiandien. Ir apie Lietuvą ten rašoma, bet ne ta prasme, kaip mes Lietuvą suprantame šiandien. Problema yra ta, kad mes norime tą gegužės 3-iosios Konstituciją interpretuoti mums naudinga linkme, kad tai yra lenkų sąmokslas prieš Lietuvą ir mūsų padalijimas, kad tai bandymas išgelbėti Vytauto respubliką. Mes šiek tiek pasiginčysime ir niekas nuo to nepasikeis. Ji bus tokia, kokia bus mūsų sąmonėje.

G.JAKAVONIS: Vis dėlto lietuviškos pusės bajorų prisipa-

tas Stanislovas Augustas 1791 m. spalio 20 dieną išleidžia šios Konstitucijos papildymus. Lyg ir atsiranda kovos elementas dėl išlikimo toje didžiulėje valstybėje. Ar neatrodo, kad ši data daug reikšmingesnė? Gal ją reikia įtraukti į atmintinų dienų sąrašą?

R.LOPATA: Ši data įtraukta į atmintinų datų sąrašą. Mes iki smulkmenų bandomė nagrinėti, bet iš tikrųjų klausimas yra tas, kaip atrodo mūsų istorijos politika, ką ir kaip turime minėti. Galime ginčytis. Pasakyčiau, kad 1922 metų Steigiamojo Seimo Konstitucija arba 1920 metų Steigiamojo Seimo rezoliucija naikino 1918 metų Vasario 16-osios Aktą. Dėl vienos priežasties: Akte kalbama apie etnografines sienas, o ten kalbama apie etnolingvistines. Du principiniai skirtumai. Galėčiau prieštarauti Egidijui - LDK 1795 metais nebaigė savo likimo, nes LDK titulas išliko iki caro laikų, iki 1917-ųjų. Šiuo atveju kur kas reikšmingiau, turint omenyje pačią Konstituciją, Lietuvos konstitucingumą, dabartinės Lietuvos Konstituciją aiškintis istorijos politikos kontekste, kaip turėtų atrodyti mūsų teisinė bazė, kokia turėtų būti ir kokia atrodo mūsų politika ir kaip visa tai pri-

ti, arba šalinti. Galiu tik pasakyti, kad inžinerinis istorijos politikos taikymas visuomenėje yra pavojingas. Tai turi būti apgalvota, atsargi strategija, nes kalbame apie mūsų valstybės piliečius.

G.JAKAVONIS: Kai klausima, kada panaikinta Lietuvos valstybė, kodėl negalime pasakyti, kad 2004 metų gegužės 1-ąją, kai mes stojome į Europos Sąjungą. O kai mes labai norime būti su strateginiais partneriais lenkais artimi, mes vėl prisime name gegužės 3-iają.

R.PAULAUŠKAS: Jei šnekėtume apie lietuvių ir lenkų santykius, norėčiau pradėti nuo Aukščiausiosios Tarybos laikų. Kai mes Vilniuje susirinkome ir daug bendravome su lenkų žurnalais, mane nustebino, kad beveik kiekvienas lenkų žurnalistas siūlė mums kokius nors bendrus politinius veiksmus. Nesupratau, kodėl - mums ta Lenkija nelabai rūpėjo, mes kūrėme savo valstybę - lenkams rūpėjo Lietuva. Paskui radau atsakymą: Lenkija be LDK yra gana nedidelė valstybė Europos mastu. O „carstvo ot može do može“ ji tampa po Liublino unijos, kai dėl Liublino unijos jai atitenka Kijevo žemės ir panašiai. Didelė dalis LDK atitenka. Su Lietuva, su LDK, ji tampa nuo jūros iki jūros, viena didžiausių ir įtakingiausių valstybių Europoje, jeigu vertintume geopolitiniu aspektu. O dabar pažvelkime į Lenkiją kultūrinio aspektu. Jeigu lenkai išbrauktų iš savo kultūros žmones, kurie save įvardijo lietuvių kilmės, bet lenkų nacijos, šiandien XIX a. lenkų kultūra būtų labai nusurkudinta. Ne tik dėl A.Mickevičiaus. Daug jų žymių rašytojų save laikė lietuvių kilmės, bet lenkų nacijos. Ne tik rašytojai. Pirmas Lenkijos prezidentas buvo Naruševičius iš Telšių. Jo brolis - 1918 metų signataras. Netgi Jonas Paulius - pavardė tai Vaidila (Karolis Voityla, Karol Wojtyła). O Oskaras Milašius, Česlovas Milošas. Netgi dabartinis prezidentas Komorovskis (Bronislaw Komorowski) kur važiuoja ieškoti šaknų... Todėl suprantamas lenkų noras turėti Lietuvą šiame savo areale (nes jie be Lietuvos tampa gerokai paprastesni) ir noras švęsti gegužės 3-iają. Jeigu jau minėtume šią datą kaip istorinę, tai reikėtų minėti spalio 20 dieną. Atsakyti gal ir nereikia, nes tos Konstitucijos kūrėjai buvome ir mes. Tik kitas klausimas, kas tuo metu buvo kūrėjas, kas buvo elitas. Tai buvo bajorai. Bajorai nuo Liublino unijos laikų iki šios Konstitucijos laikų nutautėjo ir sunku pasakyti, kaip jie save suvokė.

* Abiejų Tautų tarpusavio įžadas - dvišalis susitarimas dėl LDK statuso Abiejų Tautų Respublikoje, kuriuo buvo įtvirtintas dualistinis Abiejų Tautų Respublikos pobūdis, o LDK įgijo teisę turėti po pusę narių svarbiausiose centrinėse institucijose (Karo ir Iždo komisijose) ir išsaugojo teismo bei iždo atskirumą.

Čia didžiulis ginčas. O tauta, kuri kalbėjo lietuvių kalba, įtakos tuo metu nedarė. Elitas nutautėja ne tik Lietuvoje. Elitas nutautėja ir išduoda tautą visur. Tai yra dėsnis. Jis visada nori didesnių galimybių nei liaudies masės. Ir jei tas galimybės kas nors suteikia, jis ir pasiduoda. Todėl neverta stebėtis, kad šių dienų elitas labai lengvai priėmė 2004 metų įvykius ir įstojimą į Europos Sąjungą. Tai lygiai tas pats noras, einantis per šimtmečius.

G.JAKAVONIS: Konstitucinis Teismas išaiškina, kas yra tauta. Kad tauta - visi Lietuvos gyvenantys piliečiai. Ar nemanote, kad šiuo atveju atsiranda teisinis nesuderinamumas?

J.ŽILYS: Kodėl Konstitucijos preambulėje teigiama, kad lietuvių tauta kuria savo valstybę, o vėlesniuose Konstitucijos straipsniuose jau kalbama apie Lietuvos tautą. Buvau liudininkas ir tai galiu interpretuoti, aiškinti. 1988-ieji metai, Sąjūdžio kūrimosi laikotarpis, demokratinis judėjimas. Kad ir ką kalbėtume, reikėtų pripažinti, kad pagrindinė politinė jėga, kuri formavo būsimą Lietuvos valstybės viziją, buvo lietuvių tauta. Sąjūdžio steigiamajame suvažiavime visi buvo kviečiami jungtis prie šio demokratinio judėjimo, kurio pagrindiniu subjektu buvo lietuvių tauta. Reikia atsižvelgti į Rytų Lietuvos problemą. Suvereniteto netekimas buvo visai realus. Beje, šandien vertindamas kai kuriuos įvykius ir reiškinius sau keliu klausimą - viešai nenoriu, - ar Lietuvos suvereniteto galios, valdžios institucijų galios galioja tai teritorijai - Rytų Lietuvos, - kurioje tada, 9-ajame dešimtmetyje, veikė kitos galingos jėgos, remiamos užsienio. Tai lietuvių tauta kūrė savo valstybę, o visos demokratinės jėgos, visų tautų žmonės buvo kviečiami jungtis prie šio demokratinio judėjimo. Jau pirmuosiuose Konstitucijos straipsniuose kalbama, kad Lietuvos valstybę kuria Lietuvos tauta. Tai reiškia visą valstybinę bendruomenę, kuri atitinka ir teisinės valstybės, ir demokratinės valstybės siekius. Neatsitiktinai preambulėje iš tų istorinių ūkanų iškilo valstybės idėja. O ji buvo saugoma kokioje visuomenės dalyje? Be abejo, lietuvių tautoje. Tai subjektas, iš kurio ir kilo visa valia ir galia steigiant Lietuvos valstybę. O naujausiais laikais, labai sąmoningai, turiu pabrėžti, suformuluota tokia konstrukcija: preambulėje lietuvių tauta, gynusi savo kalbą, kultūrą, tradicijas, išėjo į nepriklausomą valstybę ir dabar jau mes kursime visi. Kas yra demokratinų pažiūrų, humanistai, kas supranta šios teritorijos prie Baltijos jūros buvimo prasmės.

G.JAKAVONIS: Ar apskritai reikia kalbėti apie Lietuvos Konstituciją, jeigu po 2004 metų gegužės 1-osios esame Europos Sąjungos dalis. Kur viršenybė turi visi europiniai įstatymai, ateinantys iš Briuselio.

R.LOPATA: Ne visi. Kalbama apie procesus, tad nenuostabu, kad tuose procesuose - daugelis iš jų yra ilgalaikiai - kinta sąvokos, kai kurios išlieka. Pavyzdžiui, Vakaru

Europoje dėl tautos apibrėžimo nėra problemų. Pas mus kitaip. Mums dėl tų sąvokų kaitos ne tik labai sunku išsiaiškinti, kas gi mes esame, pavadinkime, tie nacionaliniai lietuviai, bet ir koks turėtų būti mūsų santykis su tais lietuviais, kurie gyveno LDK. Mes tarsi didžiuojamės, kad turėjome LDK, bet kai prabylame apie tuos gyvuosius LDK liudininkus, pripažįstame, kad mums tai kažkas svetimo. Ta dviprasmybė yra keista. Ji kyla iš nepakankamo suvokimo, ką reiškia gyventi nacionalinėje valstybėje. Kodėl taip atsitiko, galima paaiškinti. Dėl įvairių išorinių veiksnių buvome atkirsti nuo pasaulio. Tai vienas momentas. Kitas, kada sugrįžome į tuos procesus kaip subjektai, teko vėl kiekvieną dieną keistis, o tai buvo brangu kaip valstybei. Nereikia slėpti, kad prarandame valstybingumą, bet klausimas, kaip interpretuojame tą valstybingumą. Kas čia aukščiau, ar Konstitucija.

R.PAULAUSKAS: Kyla klausimas, kas yra pirma - teisė ar politinė valia? Atsakau, kad politinė valia. Iš politinės valios gimsta teisė, o ne iš teisės politiniai veiksmai. Gal mums ir norėtųsi, kad visi laikytųsi tų taisyklių, kurios surašytos popieriuje. Bet jeigu yra politinė valia ir galimybės - ekonominės, karinės, pirinės, - teisė yra keičiama. Pateiksiu keletą su Lietuva nesusijusių pavyzdžių. Ukraina, 2004 metai, trečiasis prezidento rinkimų turas. „Oranžiniai“ turi politinę valią, įvairias galimybes ir jie padaro tai, ko niekada nėra buvę. Trys rinkimų turai. Nebūtas dalykas istorijoje. Kai Konstitucinis Teismas svarstė šį klausimą, tiesiogiai transliavo televizija, aš netgi įsirašiau tai kaip pamoką, kaip galima interpretuoti esant politinei valiai teisės normas. Lenkija. Ten buvo tokia partija „Samoobrona“ ir Šeimų lyga. Jos buvo nepalankios Lenkijos elitui, kuris buvo orientuotas į Europos Sąjungą. Šios dvi partijos buvo sužlugdytos ir tam buvo panaudota teisė. Buvo politinė valia ir buvo galimybės. Neseniai „Samoobronos“ lyderis nusižudė. Šandien paaiškėjo, kad visos insinucijos prieš jį buvo daromos teisės pagrindu ir visos jos jau panaikintos. Bet žmogaus nėra, partijos nėra, reikalas atliktas. Prancūzija ir Europos Konstitucijos balsavimai. Atmeta Prancūzija Europos Konstitucijos idėją, atmeta Olandija. Europos Sąjungos politinis elitas turėdamas politinę valią ir galimybes tą pačią Konstituciją prastumia Lisabonos sutarties pavidalu. Tarptautinė teisė? Tarptautinė teisė paversta visiška politikos tarnaitė Libijos atveju. Šandien nė nemirkteldami, nė nesigėdydami jie sako, kad gina civilių žmonių teises, žudydami juos kiekvieną dieną šimtais, sugriaudami šalį. Tarptautinė teisė pažeista visais įmanomais aspektais. Ir viskas gerai. Nes tie, kas organizuoja šį veiksmą, turi politinę valią ir galimybes. Dabar grįžkime prie mūsų. 1990-aisiais, jau ir 1988 metais atsirado Lietuvoje galimybės ir lietuvių tauta pareiškė valią atkurti nepriklausomą valstybę. Niekada

► Kuriama utopija - iš įvairių tautų bandoma padaryti bendrą valstybę, ir visa tai virsta konfliktu

Rolandas PAULAUSKAS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

nesutikau, kad Lietuvos valstybės nebuvu. Nes ji egzistavo tomis pačiomis sienomis, su tais pačiais gyventojais LTSR pavidalu. Juridškai. Tik ji buvo ne nepriklausoma, bet kaip valstybė ji buvo. Esu vienas iš Konstitucijos autorių ir aš parodžiau tą politinę valią 1991 metais. Matant, jog Aukščiausioji Taryba greičiausiai ilgai nebedirbs, man kilo sumanymas, kad ji turėtų baigti savo darbą bent jau Konstitucijos projektu, kuris bus pasiūlytas referendumui. Taip gimė mano nutarimas dėl Lietuvos konstitucingumo raidos, kurio pagrindu ir atsirado dabar veikianti Konstitucija. Buvo politinė valia, galimybės ir mes šiandien turime Konstituciją tokią, kokią turime. Vėliau atsiradusi Konstitucija greičiausiai būtų kitokio turinio. Todėl nėra ko stebėtis, kad iš lietuvių tautos valios kilusi Konstitucija tai ir sako (cituoju): „Lietuvos valstybę kuria tauta. Antras straipsnis. Suverenitetas priklauso tautai. Trečiasis straipsnis. Niekas negali riboti tautos suvereniteto“. Ir t.t. Kodėl dabar atsirado Lietuvos tautos sąvoka. Todėl, kad atsirado užsakymas. Apie ką kalba ponas Vareikis? Jis kalba apie nesusipratimus kažkokiuose Europos salonuose. Iš čia kyla jo noras prisitaikyti prie dabartinių užsakymų iš Europos Sąjungos. Ir lietuvių tautos valią paversti Lietuvos tautos valia.

Tie procesai, kurie šiandien vyksta pasaulyje ir Europos Sąjungoje, didins tautų reikšmę. Nes liberali ideologija žlunga mūsų akyse. Tarp kitko, kaip ir gegužės 3-iosios Konstitucija. Juk ji nespėjo veikti. Po metų ji buvo panaikinta. Ji neturėjo jokio realaus poveikio.

G.JAKAVONIS: Seimo nariu tapęs žmogus padėjęs ranką ant Konstitucijos duoda priesaiką, kurioje yra žodžiai „Saugoti Lietuvos žemių vientisumą“.

J.ŽILYS: Europos Sąjungos ir Lietuvos santykių konstrukcijos. Lietuva dabar jau suvaržiusi save daugybe tarptautinių konvencijų. Tūkstančiai turbūt tų normų, kur mes įsipareigojame. Ar mes galėjome kitaip gyventi? Manau, kad šiuolaikiniame pasaulyje be galo sunku. Vienas fragmentas: 2004 metų liepos 13 d. konstituciniame akte dėl Lietuvos ir Europos Sąjungos preambulėje yra keli sakiniai, į kuriuos nebuvo atkreiptas dėmesys. Aš, kaip teisininkas, negaliu neatkreipti dėmesio, nes dalyvavau formuluojant preambulę. Tai yra „Pažymėdamas Seimas, kad Europos Sąjunga gerbia savo valstybių narių nacionalinį tapatumą ir konstitucines tradicijas“. Tie žodžiai man yra nacionalinio tapatumo ir konstitucinių tradicijų gerbimas stojant į Europos Sąjungą bei turi labai didelę konstitucinę teisinę reikšmę. O tai suponuoja, kad aš turiu save ir mano aplinka turėtų suvokti save kaip valstybinę bendruomenę. Jeigu Lietuva norėjo įsiliesti į šią bendriją, tai turėjo laikytis tų taisyklių, kurios galioja bendrijoje. Man tai turi esminę reikšmę. Nes mūsų niekas neįgaliojo atsakyti suvereniteto dalies. Tai yra ir valstybinė savimonė. Ir aukščiau,

pavyzdžiui, nei šitas aktas aš nepripažįstu nieko.

E.VAREIKIS: Jeigu mes įstojome į futbolą federaciją, tai mes primame tas taisykles. Nesakome, kad mūsų, lietuvių, žais 15 žaidėjų, nes tai mūsų tradicija. Jei tu išvažiuoai į gatvę, laikykis eismo taisyklių. Tai nėra joks tavo suvereniteto apribojimas. Manęs, kaip lietuvių, nežeidžia, kad švenčiu katalikiškas šventes, kad rašau lotyniškais raidėmis, arabiškais skaičiais. Niekas nedraudžia. Graikai rašo savo raidėmis. Tai jų tradicija, stodami į Europos Sąjungą jie to neatsisako. Man atrodo, būti Europos Sąjungoje ir laikytis Europos taisyklių labai naudinga. Nematau čia jokios išdavystės. Elitas išduoda? Jeigu nebūtume susipykę su lenkais, galbūt būtume ramiai gyvenę kaip Suomijoje ar Švedijoje.

G.JAKAVONIS: Ar susipykę, ar vieną kartą baigę nuolaidžiauti?

E.VAREIKIS: Jeigu mes būtume gyvenę kaip švedai su suomiais, nebūtų jokių problemų. Jie nesusipyko. Ir niekam neskauda galvos, kad visas Suomijos elitas kalbėjo švediškai. Generolas Manerheimas,

► Būti ES ir laikytis Europos taisyklių labai naudinga. Nematau čia jokios išdavystės

Egidijus VAREIKIS
Lietuvos Respublikos Seimo narys

didvyriškai gynęs Suomiją, buvo švedakalbis. Pabandytų dabar Lietuvą ginti lenkakalbis - išvartytume, kad ne mūsiškis.

Paimkime ir Igną Domeiką, ir Adomą Mickevičių, ir Pranciškų Smuglevičių, ir Kazimierą Simonavičių, kuris raketas konstravo, - tai yra mūsų. Ir kas čia blogo? Ir mūsų istorija bus labai graži. Man ji tokia patinka - kad Vilniaus universitetas buvo ne lenkų, o mūsų. Ir daug kas čia Vilniuje, nors buvo ne lietuvių kalba daroma, yra mūsų.

G.JAKAVONIS: Tai kas yra J.Pilsudskis su L.Želigovskiu, kurie šiuo atveju negynė Lietuvos? Tas pats klausimas: ar Europos Sąjungoje egzistuoja tautos išdaviko sąvoka?

R.LOPATA: Manau, kad panašią sąvoką egzistuoja kiekviename baudžiamajame kodekse kiekvienoje valstybėje. Bet tai jau bus valstybės išdavimas.

G.JAKAVONIS: Seimo nariai, prisiekdami Konstituciją, pasižada saugoti žemės vientisumą, ir staiga visi balsuoja už žemės pardavimą užsieniečiams. Ar nėra šiuo atveju dvišypumo?

R.LOPATA: Tai absoliučiai ne tas pats klausimas. Manau, tokių dalykų nereikia baimintis. Kad mes tvirtai žinotume, kokius turime stabdžius, galų gale, kokias turime priemones būdami Europos Sąjungoje,

kad žinotume, ko norime. Dabar mes net nežinome, kokius turime stabdžius, kad tos baimės nebūtų, didžiausia problema, kad mes nežinome, ko patys norime. Būna situacijų, kai skaitai Seimo stenogramas, kur dėl istorijos ginčijasi politikai, ir, atvirai pasakius, net nepatogu skaityti. Tai labai rimti dalykai.

R.PAULAUSKAS: Šių dienų Europos Sąjunga atsidūrusi tokioje takoskyroje - arba ji taps vieninga, unitarine, valstybe, arba subyrės. Tai jau supranta ir Briuselio komisariatai.

R.LOPATA: Politine prasme tokia dilema egzistuoja. Tiesą sakant, ji egzistuoja seniai. Lietuvių pasigirsta kalbą, kad, žvelgiant į ilgalaikę 50-60 metų perspektyvą, jeigu Europa nesubyrės, reikia ruošti gyventi tautų Europoje. Bet tai vėl susiję su tuo, ką šneka Egidijus. Radvila gyveno Varšuvoje, kodėl nesujungus sienų.

R.PAULAUSKAS: Aš ne tą noriu pasakyti.

R.LOPATA: Tą patį. Čia yra politika.

R.PAULAUSKAS: Kuriama utopija - iš įvairių tautų bandoma padaryti bendrą valstybę, ir visa tai šiandien virsta konfliktu. Pacituosiu ponui J.Žiliiui: „Lietuvos Konstitucinis aktas dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje. Europos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus“. Jeigu mes to norime, tai apie ką daugiau šnekėti? Be abejo, sutinku, kad jeigu įstojai į tokį klubą, kur tokios taisyklės, turi jų laikytis. Bet aš ir nenor

rėjau dėl to stoti į tą klubą - man buvo aišku, kuo tai baigsis. O baigsis Lietuvos valstybės suvereniteto visiškai likvidavimu. Europos Sąjunga turi likviduoti suverenitetus, kitaip ji neišsilaikys.

Kaip anksčiau skambėjo 47 str.? „Žemė nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams“. Yra ir kitas straipsnis, kur pasakyta, kad Lietuvos tauta, lietuvių tauta svarbiausius klausimus sprendžia referendumu. Ar jūs man norite pasakyti, kad savo pinigų, žemės nuosavybės atsisakymas yra nesvarbūs klausimai? Bet referendumo šiuo klausimu nerengė, dabar organizuoja. Jeigu būtume laikęsi teisinių normų, tai turėjo padaryti politinis elitas, bet jo tikslai buvo visai kiti ir, pažeisdamas mūsų Konstituciją, jis apsiėjo be referendumo. Čia ir būtų atsakymas į diskusijos iškeltą klausimą. Ar veikia Konstitucija? Neveikia. Dėl šeimoms pas mus parašyta: „Šeima yra vyro ir moters laisvu sutarimu sąjunga“. Bet atsirado naujas užsakymas iš liberalios ideologijos, tad Lietuva šiandien jau yra pasiruošusi ir šito atsisakyti. Ir štai kur yra skirtumas.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje

w.w.zalgiris.org

► Nereikia slėpti, kad prarandame valstybingumą, bet klausimas, kaip interpretuojame jį

Raimundas LOPATA
Politologas

Paviliotas...visatos Vytautas Pečiukonis

Jis ir šiandien, jau įpusėjęs 9-ą dešimtį, tebegyvena paskendęs fantastiniuose vaizdiniuose, kūrybos valandomis sugebantis savo dvasia atsiriboti nuo žemiškųjų problemų, realizuodamas nedažnai meno pasaulyje sutinkamą tokį savitą talentą. Sieloje gimusias neapbrėptas visatos vizijas jis guldo ir guldo ant drobių. Menotyrininkų vertinimu, jis - vienintelis Lietuvoje profesionalus dailininkas, XX a. antroje pusėje ejęs simbolizmo keliu. Tai sudėtingo likimo žmogus, kilęs iš Italijos aristokratų Agnus Elegras (Agnus Elegro), pagal tėvo priimtą lietuvišką pavardę - Vytautas Pečiukonis.

Jis gerai pažįsta Šventąjį Raštą, literatūros klasiką. Tai kūrėjas - eruditas, surandąs įdomią išraišką dvasinėms temoms. Jis - puikus tapytojas (aliejinė tapyba ir akvarelė), sukūręs savo originalų stilių. Jis daug metų (nuo 1960 iki 1987) dirbo Vilniaus vaikų dailės mokykloje (dabar Vilniaus J.Vienožinskio dailės mokykla), dėstė skulptūrą, tapybą, piešimą, kompoziciją. O ir savo, kaip asmenybės, tobulėjimui jis rasdavo naujų sričių. Be jau minėtų meno mokslų, Vytautas dar yra baigęs Lietuvos valstybinės konservatorijos vokalo klasę (1972 m.), išmėgino ir dainavimo meną operos teatro scenoje.

Meilės tremtiniai

Kaip rašo savo biografijoje pats dailininkas, jo tėvai - Dovydas Elegras, motina - Santema Verimantis Veromis, po vedybų - Santema Elegra, Italijoje susituokė prieš jaunosios tėvų valią. Nors žentas taip pat buvo kilęs iš kilmingos giminės, bet ši praradusi savo turtus. Jaunos šeimos ignoravimas buvęs toks atkaklus, kad sutuoktiniai slapta pasitraukė į Lietuvą, tikėdamiesi, jog čia jų neras. Dėl konspiracijos Vytauto tėvas pasikeitė savo itališką pavardę į lietuvišką - Juozas Pečiukonis. Jam tai buvo nesunku padaryti, nes dirbo Anykščių bažnyčiose vargonininku. Čia 1928 metais ir gimė jų sūnus Agnus Elegras - V. Pečiukonis.

Į Italiją berniukas tėvų buvo nuvežtas jau ketverių metų. Jo motina norėjo susitaikyti su tėvais, bet šie sutiko priimti tik anūką. Mokyklinio amžiaus Vytautas sulaukė senelio namuose Italijoje. Italijoje berniukas mokėsi iki 14 metų. Čia jam senelis samdė pri-

► 1980 m.

► 1980 m.

► 1980 m.

vačius mokytojus. Jį mokė ir tapybos. Vasaromis su tėvu grįždavo į Lietuvą, nes jautė didelį gimtojo krašto ilgesį. Bet kai 1944 m. Vytautas su tėvu atvyko aplankyti Lietuvos, nusileido „geležinė uždanga“, ir jie liko atkirsti nuo Italijos.

Vytautui tada turėjo būti 16 metų. Gyveno jis su tėvu Veprių miestelyje. Kadangi kaip vargonininkas Juozas Pečiukonis buvo kilnojamas iš vienos bažnyčios į kitą, tai ir Vytautui teko mokytis ne vienoje mokykloje: Ukmergėje, Šiauliuose, Vilniuje. Kai 1946 m. sovietai suėmė jo tėvą (nužudė 1948 m.), Vytautas liko be jokios paramos. Norėdamas baigti vidurinį mokslą, jis ėmėsi pedagogo darbo. Dirbo kaime (netoli Veprių miestelio) pradinių klasių mokytoju. Ir savarankiškai ruošėsi abiturų egzaminams. 1947 sėkmingai juos išlaikė. Įstojo į Kauno taidomosios ir dekoratyvinės dailės institutą. Mokėsi architektūros, tapybos, vėliau studijavo skulptūrą. Mokslą baigė jau Vilniuje 1955 metais.

► Agnus Elegras - Vytautas Pečiukonis

Kaip mena pats Vytautas, jo motina jį vis dėlto kartą slapta aplankė (papirkusi rusų pasieniečius). Tapęs dailininku, savo kūrybinėse vizijose jis pabandė įamžinti jos grožį...

Augęs šventoriuose

Kai dailininką Vytautą Pečiukonį kas klausia, kodėl jis savo kūrybai renkasi religines, mistines temas, jis sako: „Matyt, todėl, kad nuo kūdikystės aš „augau“ šventoriuose... Mėgau gilintis į šventus paveikslus, klausytis paslaptingos, elegiškos vargonų muzikos... Dėl to ir mano paveiksluose užkoduota daug prasmų ir simbolių...“

Kadangi šis laisvos dvasios menininkas, pasirinkęs tokią kūrybos kryptį, kūrė simbolinio, religinio meno kūrinius, nors ir tapęs puikiu akvarelės meistru, garbėjantis tarp savo mokinių kaip geras dėstytojas (pastarieji jį vadino „dėstytoju - legenda“), sovietmečiu V. Pečiukonis savo darbų religine bei mistine tematika ekspozuoti personalinėse parodose ne-

galėjo, tačiau jis dalyvaudavo grupinėse parodose. Jam šlovė, karjera ir nerūpėjo. Jis nenuilsdamas kūrė ir „sandėliavo“ savo kūrinius kukliame sostinės stambiaplokščių namo dviejų kambarių bute (gyvendamas viltimi, kad kada nors vis viena juos išvys Lietuvos žmonės), visai nesijaudindamas, kad stamboki paveikslų gabaritai vis labiau mažina jo gyvenamąjį plotą.

„Dailininkas Vytautas Pečiukonis - buvęs mano dėstytojas, - sako dailininkė Gražina Murelytė - Ajauskienė. - Jis pats prisipažįsta, kad tas greitumas jam labai pasitarnauja, ypač liejant akvareles, nes reikia dirbti greitai, kol neišdžiūvęs popierius. Kaip pats sako, po tokio intensyvaus darbo plaudamas rankas, jis jaučia, kaip kibirkščiuoja elektra. Esu susipažinusi su jo kūrybos ir biografiniais rankraščiais. Ten, be kita ko, mane sudomino jo prisipažinimas, jog jis pats jaučias kūne esant daug elektros. Tad ir mąstau: jei tai tiesa, - ar tai neturi įtakos jo kūrybiniam intensyvumui?“

Personalinė V. Pečiukaičio kūrinių paroda, „Dangaus rojai ir pragarai žvaigždynų pasauliuose“ įvyko tik 2005 metais, Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje ir sulaukė didelio visuomenės susidomėjimo. Tokia simbolistinė kūryba šalies visuomenės akiai buvo kažkas nauja. Visi suprato, jog tokia kūrinių gausa neatsirado per kelis mėnesius ar metus, ji gimė „uždraustoje zonoje“, laisvę gavo kartu su tauta.

O po dvejų metų - 2007-aisiais, jau padrąsintas visuomenės dėmesio, V. Pečiukonis žiūrovus pakvietė jau į antrąją savo kūrybos parodą. Ji vyko sostinės Trakų gatvėje buvusiuose Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus patalpose - XVIII a. statytuose rūmuose. Beje, atvykęs apžiūrėti parodai skirtų patalpų, pasidžiaugęs, kad jų aukštos menės suteiks galimybę jo kai kuriems - net 1,7 m aukščio paveikslams, dailininkas nustebino jos organizatorius, pareikšdamas: „O čia aš jau esu kažkada buvęs... Gal vaikystėje su tėvu?“

Šios antrosios, jau įvardytos: „Agnus Elegro - Vytauto Pečiukonio vizijos“, kūrybos ekspozicija užėmė net kelias senųjų rūmų sales, tarytum vėl atvėrė žmogaus akiai neregėtų būtybių viešpatiją. Tų vizijų buvo tokia daugybė! Vieni fantastinių esybių veiduose dominuoja didingas susikaupimas, lyg kažkokios žmogaus nesuvoktos tiesos žinojimas, kai kurių jų galvas puošia paslaptingi simboliai - lyg visatos valdovų ženklai. Mat, be kitų darbų, antrojejoje savo kūrybos parodoje V. Pečiukonis ekspozavo dar nerodytą, daug kūrybinės filosofijos užkodavusį aliejinės tapybos ciklą, pavadintą „Mirusiųjų pasaulis“.

Beje, savo filosofines mintis, kurių įkvėptas nenuilsdamas kūrė, dailininkas suguldė net 14-oje tomy rankraščių, kuriuos, pavadinęs „Dangaus Rojai ir Pragarai Žvaigždynų pasauliuose“, taip pat tebesaugo.

Viską paliks gimtai šaliai

V. Pečiukonis niekada niekam nepardavinėja savo kūrinių.

„Kūrybos rezultatas - mano didžiausias moralinis lobis. Niekada nepasinaudojau siūlomomis galimybėmis paversti jį materialiu. Mano buvę mokiniai - užsieniuose gyvenantys dailininkai (tarp jų ir vienas mano augintinis) - ne kartą siūlė persikelti, išvažiuoti su visa kūryba, palikti skurdžią buitį. Tačiau mano galutinis tikslas kitoks: viską, ką sukūriau per savo netrumpą gyvenimą, be jokio atlygio noriu palikti Lietuvai, - šaliai, kurioje gimiau ir augau, atvestas į pasaulį nekasdieniško savo tėvų likimo. Tik štai kas kelia nerimą mano sieloje: ar turės galimybę žmonių akys matyti mano kūrinius ir po daugelį metų? Ar jie bus saugomi, kaip juos visą gyvenimą saugojau pats?“ - ne be liūdesio kalba šis didžiulės fantazijos, filosofinio mąstymo žmogus.